

CROSS-BORDER COOPERATION AND REGIONAL COMPETITIVENESS

Ватченко О. Б., к.е.н., доцент

Шаранов Р. С., аспірант

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-187-9-10>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Підприємництво є рушійною силою економічного розвитку держави, завдяки чому створюються нові робочі місця, посилюється конкуренція, підвищується рівень життя населення та відбувається становлення «середнього класу». Крім того, підприємництво є основою динамічного соціально-економічного розвитку регіонів. Проте, регіональний розвиток підприємництва в Україні є нерівномірним. З'ясування причин цієї проблеми обумовлює актуальність вибору даної теми.

Метою роботи є проведення аналізу регіонального розвитку підприємництва в Україні та з'ясування причин його нерівності.

Вагомим показником, що свідчить про регіональний розвиток підприємництва є кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення. В середньому по Україні у 2020 році цей показник становить 90 од. (підприємств) [1]. У регіональному розрізі найбільший показник кількості підприємств на 10 тис. осіб наявного населення у м. Київ (342), Київській (114), Одеській (107), Кіровоградській (103), Миколаївській (103), Дніпропетровській (98), Харківській (95) та Запорізькій (92) областях. В цих регіонах спостерігається перевищення кількості підприємств на 10 тис. населення над

середньоукраїнським показником. В таких областях як Львівська (83), Полтавська (81), Херсонська (79), Черкаська (78), Вінницька (64), Чернігівська (64), Хмельницька (61), Івано-Франківська (60), Волинська (59), Житомирська (59), Сумська (58), Закарпатська (53), Рівненська (52) Тернопільська (50) та Чернівецька (47) цей показник нижчий за середньоукраїнський, що говорить про середній розвиток підприємницької активності зазначених регіонів. Значно гірший показник кількості підприємств на 10 тис. населення у Донецькій (23) та Луганській (16) областях, що пов'язано із тимчасовою окупацією частин цих територій.

Іншим важливим показником, що характеризує ефективність розвитку підприємництва є обсяг реалізованої продукції. У регіональному розрізі обсяг реалізованої продукції суб'єктами господарювання у 2020 році найбільший у м. Київ (40,3%), Дніпропетровській (10,5%), Київській (5,7%), Харківській (4,7%), Одеській (4,6%) та Львівській (4,6%) областях [1]. Таким чином, ми бачимо подібні результати як і з кількістю підприємств, якщо не брати до розгляду м. Київ, то найбільша підприємницька активність припадає на такі регіони України – Київський, Дніпропетровський, Одеський та Харківський.

Таку нерівність підприємницької активності регіонів за аналізованими показниками можна пояснити наступним чином. По-перше, історичний розвиток економіки України не супроводжувався структурними змінами в регіонах, тобто коли зростали традиційні потужні промислові центри у стані стагнації залишалися регіони з більш низьким рівнем промислового потенціалу. По-друге, такий розподіл пов'язаний із рівнем урбанізації, а саме: регіони з високим рівнем урбанізації мають більш високу концентрацію підприємств і обсяг реалізованої продукції. По-третє, в Україні присутній феномен «столичного максимуму», коли переважає концентрація ділової активності у столиці має значний вплив на формування міжрегіональних відмінностей розвитку

підприємництва та збільшення диспропорцій регіонального розвитку за більшістю показників [2].

Якщо розглянути регіони за легкістю ведення підприємницької діяльності, то ми отримуємо інші результати. Так, Програма Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Конкурентоспроможна економіка України», у партнерстві з компанією Інфо Сапієнс та Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, у 2021 році провели дослідження якості ділового середовища та визначили міста України з найкращими умовами для ведення бізнесу [3]. Дослідження проводилось за наступними компонентами: започаткування бізнесу, доступ до публічного майна, прозорість та відкритість даних, вартість дотримання законодавства, податки та збори, неформальні платежі та корупція, безпека ведення бізнесу, лідерство міської ради, ресурси для розвитку та підтримка інновацій. В результаті було визначено, що перші 5 місьць із 45 займають Хмельницький, Івано-Франківськ, Львів, Мукачево та Бахмут. Київ займає 30 місце, Харків – 36, Дніпро – 38, Одеса останнє місце – 45. При цьому результат переможця рейтингу (67,65 бала) майже вдвічі перевищує показник Одеси, яка знаходиться на останній сходинці рейтингу (36,84 бала).

Інше дослідження проведене Європейською Бізнес Асоціацією [4] зазначає, що на першому місці за легкістю ведення бізнесу опинився Західноукраїнський регіон – 2,95 балів з 5-ти можливих, на другому місці розташувався Харків – 2,69 балів, на третьому місці Дніпро – 2,34 балів, на останньому опинився Південноукраїнський регіон – 2,25 балів.

Привабливість західноукраїнських регіонів, на відміну від інших, пояснюється, перш за все, створенням умов місцевої влади для комфортного ведення підприємницької діяльності. Наприклад, у західноукраїнських містах міська влада більше підтримує створення нового бізнесу, розвиток існуючого та організовує публічно-приватний діалог щодо покращення

підприємницького середовища. Крім того, в більшості містак західної України набагато краща доступність інформації про місцевий бюджет, регуляторні акти, публічні закупівлі тощо.

Таким чином, постає питання: чому дослідження [3; 4] свідчать про те, що легше вести підприємницьку діяльність в західних регіонах України, але статистичні дані свідчать про найбільшу підприємницьку активність зовсім в інших регіонах? На думку авторів, це зумовлено тим, що найбільші регіони України за кількістю населення (Дніпропетровський – 3113 тис. чол, Харківський – 2612 тис. чол, Одеський – 2358 тис. чол, м. Київ – 2954,6 тис. чол.) мають і більшу підприємницьку активність, а такі регіони як Хмельницький (1234,4 тис. чол.), Івано-Франківський (1355,1 тис. чол.), Львівський (2485,1 тис. чол.) мають меншу кількість населення і відповідно меншу підприємницьку активність. Значно меншими регіонами легше керувати, в тому числі і створювати умови для кращого підприємницького клімату.

Слід також наголосити, що легкість ведення підприємницької діяльності хоча і впливає на бізнес, але для підприємців більш важливим є такі фактори як: розвиток інфраструктури, розмір ринку, ефективність ринку праці, доступ до вищої чи професійної освіти, ресурсний та інноваційний потенціал тощо. І як свідчать дослідження індексу конкурентоспроможності регіонів України [5], найбільш конкурентоспроможними регіонами, зокрема за наведеними показниками, є саме м. Київ, Харківський, Львівський, Одеський та Дніпропетровський регіони.

Аналіз регіонального розвитку підприємництва в Україні дозволив визначити наступні проблеми. Перша полягає у нерівності підприємницької активності регіонів. Друга у значній нерівності легкості ведення підприємницької діяльності регіонів. Третя полягає у невідповідності між регіонами з підприємницькою активністю та легкістю ведення підприємницької діяльності. Отже, найбільші за кількістю

населення та найбільш конкурентоспроможні регіони мають і вищу підприємницьку активність. Для оптимального і рівномірного розвитку регіонів міській владі необхідно підвищувати конкурентоспроможність регіонів та створювати кращі умови для ведення бізнесу.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2021).
2. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. *Ефективна економіка*. 2015. № 6.
3. Індекс конкурентоспроможності міст України 2021. URL: http://www.ier.com.ua/ua/mci/index_2021 (дата звернення: 15.12.2021).
4. Регіональні компанії погіршили оцінку бізнес-клімату «на місцях» – опитування ЄБА. URL: <https://eba.com.ua/regionalni-kompaniyi-pogirshyly-otsinku-biznes-klimatu-na-mistsyah/> (дата звернення: 15.12.2021).
5. Про розрахунок індексу конкурентоспроможності регіонів України. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/indeks%20konkurentospromozhnosti_aparatka_12.03.2018.pdf (дата звернення: 15.12.2021).